

NY KIRKEORDNING I NORGE

Av Ekspeditionschef KRISTIAN HANSSON, Oslo

LOVFORSLAGET om Den norske kirkes ordning som ble lagt fram for Stortinget like før sesjonen sluttet i sommer, representerer en kirkelig nydannelse som tør påregne interesse også ellers i Norden. De nordiske kirker har blandt andre trekk også det til felles at de er nær forbundet med folket og statsordningen, om enn med adskillig ulikhet i strukturen. Variasjonene er tildels ganske store når det gjeller organisatorisk oppbygging og saklig medvirkning i forhold til statlige styreorganer. Men ulikheten er ikke så stor at den i noe land skygger for kirkes karakter av *folkekirke*. Dette særtrekket blir også framhevet som et viktig grunnlag for den kirkeordning som nå blir videre utbygget i Norge.

Lovforslaget bygger på en utredning fra en sakkyndig komite som i 1945 ble oppnevnt av Kongen med biskop dr. Eivind Berggrav som formann. Blandt medlemmene i komiteen var professor dr. O. Hallesby som hadde spilt en ledende rolle i kirkekampen under okkupasjonen og tidligere statsråd i London-regjeringen nåværende fylkesmann Nils Hjelmtveit.

Komiteens mandat var å utrede visse reformer i den kirkelige ordning innenfor den bestående ordning av forholdet mellom stat og kirke. Den skulle klarlegge i hvilken utstrekning det er behov for en mer utbygget medvirkning av kirkelige instanser i saker som angår kirkes sentrale livsordning og tjenesteutøvelse og i hvilke former en slik medvirkning bør søkes gjennomført. Komiteen fikk også i oppdrag å overveie om det er grunn til å gjennomføre endringer eller supplerende bestemmelser for bestående kirkelige organer og instanser.

Opptaket til kirkereformen er ellers gitt i de politiske partiers fellesprogram av 1945 som ble formet under krigen og framtrådte som en nasjonal fellesdeklarasjon da frigjøringen kom. Om kirken heter det her at den norske kirke skal bevares som statskirke og innenfor denne ramme gis organer som er tilfredsstillende for

det kirkelige liv. Som umiddelbar bakgrunn for erklæringen kan en se begivenhetene under krigen, da Norges kirke stod i hard kamp for viktige retts- og frihetsprinsipper. Noe fjernere i perspektivet blir den kirkelige reformbevegelse som i ulike faser og ytringer går tilbake til 1850—60 årene. Et resultat av den var loven om menighetsråd og menighetsmøter fra 1920 — det som svarer til kyrkoråd og kyrkostämma i Sverige. I 1933 kom de lovfestede stiftsorganer (bispedømmeråd) som bl. a. fikk den nye og viktige oppgave å nominere bispekandidater før avstemningen om ny biskop finner sted. Menighetsrådene og bispedømmerådene hadde i årene inntil krigen utviklet seg til naturlige arbeidsorganer for det kirkelige liv.

Lovforslaget om kirkeordningen fører utviklingen et skritt videre. Det nye blir særlig markert ved et kirkelig sentralorgan, *kirkerådet*, som skal bestå av samtlige biskoper, 4 prester, 16 legmenn (2 fra hvert bispedømme), 2 teologiske professorer, 2 skolefolk og 1 jurist, ialt 33 medlemmer. Sammensetningen er vesentlig endret i forhold til komiteutredningen som hadde foreslått 25 medlemmer, derav 3 biskoper, 5 prester og en noe ujevn representasjon av legmenn.

Kirkerådet blir en sentral kirkelig instans i saker som går inn under det man i Sverige forstår ved *kyrkolag*. Det skal gi uttalelse om generelle gudstjenstlige ordninger eller liturgiske forskrifter, tekster, salmebøker m. v. før saken blir avgjort av Kongen i statsråd. Det samme gjelder saker som direkte vedrører kirkelige anliggender og som aktes forelagt Stortinget som lovforslag. Kirkerådet får ikke noe veto slik som det svenske kirkemøte har, (men som det hittil ikke har benyttet). En vetoordning i denne retning ville ikke være forenlig med den norske grunnlov.

Lovmotivene peker på at kirkerådet etter forutsetningen skal være ledd i et regulært samvirke. Det skal ikke tre istedenfor andre kirkelige organer og vil heller ikke innta noen overordnet stilling i forhold til de kirkelige organer og embetsinstanser som fortsatt får med samme gruppe av saker å gjøre som kirkerådet. Dette vil i særlig grad gjelde biskopene som etter gjeldende lov og bekjennelse innehar et åndelig lære- og tilsynsembete. Kirkerådets behandling av saker som berører dette område, vil ikke eliminere eller begrense de embetsfunksjoner som tilligger biskopen.

I forhold til Kongen vil kirkerådet ut fra samme prinsipp bli å betrakte som et rådgivende samvirkeorgan. Det sentrale i rådets oppgave vil i første rekke være ut fra sin allsidige sammensetning

å gi kirkelige saker en representativ og sakkyndig vurdering. Men det vil høre med til samvirket i den statskirkelige ordning at det kan foreligge ytringer også fra andre kirkelige organer eller sakkyndige instanser.

Som *stiftsorganer* opprettholder lovforslaget de nåværende bispedømmeråd som består av biskopen, 1 prest og 3 legmenn valgt av prester og menighetsråd i bispedømmet. En av de 3 legmenn skal være knyttet til arbeidet i folkeskolen. Kirkeordningskomiteen hadde foreslått at man skulle oppta det gamle navn *domkapitel* for stiftsorganet. Kirkedepartementet fant at man burde beholde bispedømmerådene som nå var blitt innarbeidet gjennom 18 års virksomhet.

En ny og viktig oppgave får stiftsorganene ved å skulle avgi uttalelse i saker om utnevning av prester i menighetsstilling. (For hjelpeprester får rådet tilsetningsrett.) Etter den nåværende ordning blir lovbestemt uttalelse gitt av menighetsråd, prost og biskop før utnevning skjer av Kongen. Lovproposisjonen omtaler forskjellige sider ved presteutnevningen og peker på at det stort sett hersker tilfredshet også med den nåværende ordning. De som hevder at ordningen gir for lite plass for kirkelig innflytelse eller selvstendighet synes ikke sjelden å bygge på den formodning at utnevningmyndigheten i større eller mindre utstrekning setter seg ut over forslagene fra de lokale kirkelige instanser. Erfaringene fra årene etter krigen, da det er utnevnt over 450 prester, viser at dette ikke er tilfelle. Kirkedepartementet peker på at den alt overveiende hovedgrunn til dissenser — når slike forekommer — er avveiningen av lands- og helhetshensyn mot lokale ønskemål. Det er ikke motsetning mellom statlig og kirkelig syn som her gjør seg gjeldende, men avveining av saklige omsyn og vurderinger som hver for seg er like kirkelige. En hvilken som helst sentralinstans som skulle avgjøre utnevningssaker ville stå overfor nøyaktig samme problemer. Departementet foreslår og legger forøvrig vekt på at man også heretter beholder *biskopen* som ansvarlig medvirkende embetsinstans i disse saker.

Samvirket mellom de enkelte stiftsorganer er tilgodesett ved et fellesmøte av alle bispedømmeråd sammen med kirkerådet en gang i valgperioden som utgjør 4 år. Fellesmøtet vil bestå av 53 medlemmer og skal velge de to skolefolk i kirkerådet, men får ellers karakter av et rådslagningsmøte.

Bispemøtet er bibeholdt og ført inn i lovens alminnelige ordning. De gjeldende bestemmelser om arbeidsordning m. v. som nå

er gitt i et reglement, fastsatt ved kongelig resolusjon i 1934, vil fortsatt stå ved lag. Bispemøtet vil dog ikke få samme stilling etterat kirkerådet blir instituert, særlig ikke når samtlige biskoper blir medlemmer av kirkerådet. Proposisjonen peker på at bispemøtet framdeles vil ha sin betydning som bindeledd og kollegialt rådslagningsorgan for biskopene.

I de alminnelige motiver trekker proposisjonen ellers opp visse almene linjer når det gjelder statskirken, dens karakter og basis i folket. Den peker på at kirkeformen i Norge ikke er noen vilkårlig ordning som er påtvunget eller holdes fast av staten overfor en relativ svakere part kirken. Om synet på statskirken kan være noe forskjellig, kan en nok gå ut fra at ordningen er akseptert og godkjent av folket som helhet så vel som av kirken. I samsvar med det som videre er berørt av generelle synsmåter, gir proposisjonen følgende resyme av grunnlaget for kirkereformen:

Kirken i Norge er gjennom sin karakter av folkekirke på en særlig måte knyttet til hele folket både når det gjelder tilhørighet og tjenesteutøvelse. Dette fører med seg at sambandet heretter som hittil må ha karakter av et ordnet samvirke med sentrale offentlige styreorganer.

Innenfor denne ramme bør samvirket søkes gjennomført på en praktisk og tjenlig måte. Skyldig hensyn må her tas til sakforhold som har betydning for kirkelig liv og virksomhet. Samtidig bør en ha for øye at oppbyggingen av kirkelige organer ikke får en slik karakter at kirken blir organisert eller etablert som en avgrenset del av befolkningen. En slik utvikling ville ikke ha støtte i nasjonal og kirkelig tradisjon i Norge og kan heller icke motiveres med aktuelle kirkelige eller kristelige behov. Formålet bør først og fremst være å gjøre den kirkelige sakbehandling mest mulig tilfredsstillende uten å overskride rimelige hensyn til effektivitet, utgifter og tidsforløp.

Lovforslaget endrer ikke den kirkelige struktur slik som den er vokset fram i Norge ut fra historiske og nasjonale forutsetninger. Men det gir en vesentlig ny tilvekst og større representativ bredde til de kirkelige arbeidsorganer. Hvis Stortinget bifaller loven — hvad det skulle være grunn til å regne med, vil en betydningsfull reform være gjennomført i det kirkelige styringsverk i Norge.